

STŘEDA 5. 7. 2006

ČÍSLO 5

S mojí první

Vlastně jsem ji potkal náhodou. Přes kamarády. Povídali, že je inteligentní, zábavná, přátelská. A taky že s ní prožiju fakt pěkný chvíle. Nevěřil jsem, páč jsem jim nejednou naletěl. Jasně, kamarádi jsou fajn a já jsem rád, že je mám. Ono je totiž bezva mít nějaký kamarády. Co mi na nich ale vadí, že mě rádi zloběj. Jakože pro pobavení nejdou moc daleko. Jakože si vymějšlej a myslej si, že je strašná sranda, když jim někdo naletí. A to já nemám rád, páč si pak připadám hloupej. Zvlášť když se mi to stává hodně moc často. Proto jim teď radší tak nevěřím, a tak jsem i tyhle řeči radší bral za tak nějak nepravděpodobný. Oni toho ale ne a ne nechat. Poslouchal jsem a zatoužil se s ní seznámit, protože historky z druhé ruky přece nejsou to samý. To ví přece každej. A tak jsem si udělal čas a vyrazil ji s nima navštívit. Když jsme přijeli, kluci se chovali tak strašně zkušeně, že jsem z toho byl trochu nesvuj. Nikdy předtím jsem ji neviděl a vůbec jsem nevěděl, jak se mám chovat. Abych ji jako neurazil nebo tak něco. Prostě jsem se trochu bál, ale nemusel jsem, vzala mě v pohodě. Aspoň doufám. Jasně, chvíli mi trvalo, než jsem se rozkoukal a začal se chovat tak nějak jako vždycky, ale nikomu to nevadilo. Kluci si z toho sice dělali srändu, ale brzo je to omrzelo. Místo toho se mě radši začli ptát, co si o ní myslím. Jestli jim už věřím, že nekecali. Napřed jsem neodpovídal, ale dneska – po pár dnech, co jsem s ní strávil – můžu klidně říct, že jo. Je opravdu taková, jak říkali. Zábavná, přátelská a ze všeho nejvíce intelligentní. Možná, že má ještě něco navíc, něco, co si v ní každej musí najít sám. Čeká mě s ní ještě několik dní, tak uvidim, co bude to moje. Možná to, že kvůli ní poznávám spoustu novejch, dost zajímavejch lidí. Ona je totiž přitahuje a to se mi líbí. Nebo to, že mě učí hodně chytřejm věcem. Jak se chovat, když mluvím, jak psát, aby to mělo hlavu a patu a tak. Toho si fakt vážim. Člověk se s ní prostě nikdy nenudí, a jestli jo, tak je to vůl. Korunovanej.

Jakub Novosad

**TRIČKA
DORAZILA!** 199,-

Až zlevní kofola

Rozhovor s Annou Buchalovou a Amrou Čauševič

Všichni účastníci Vás během festivalu dennodenně potkávají jako pracovnice městské knihovny. Jak jste se k této práci dostaly?

AB: Jednou jsme si šly půjčit knížku do knihovny. Zastavil nás Honza Janatka, se kterým jsme se znali z dřívějška, a říkal, že někoho shání a jestli bychom neměly zájem. Byly jsme z toho nadšené a hned jsme mu řekly, že to bereme.

Jaký máte vztah k Sobotce? Jste přímo odsud?

AB: Já jsem ze severních Čech, narodila jsem se v Teplicích.

A bydlíš tady?

AB: Bydlím tady už dvanáct let.

AC: Já jsem se narodila v Sarajevu a k Sobotce mám takový vztah, že tady mám kamarádku. Jezdím sem často a líbí se mi to tady, už proto, že to není velkoměsto. Boleslav, kde bydlím, je docela dost průmyslová. Tady v Českém ráji je to taková romantika.

A jezdíš sem hlavně na festival?

AC: Ano, hlavně na festival.

AB: Já bych tu na festivalu byla každopádně. Jelikož tu chodím do dramaťáku, byla jsem tu vždycky v dětské dílně. Na to už si ale přijdu moc velká, takže jsem se přesunula z dílny do knihovny. Rozhodně si nedokážu představit, že bych na začátek letních prázdnin Šramkovu Sobotku nezařadila.

Jak se vám zatím letošní Sobotka líbí? Máte vůbec čas dostat se na nějaký program?

AB: Jo, včera jsme byly na Hamletovi.

AC: Většinou stiháme jenom večerní program.

A co jste na Hamleta říkaly?

AB: Bylo to pěkné. Neměly jsme už moc náladu na něco vážného, takže nám celkem vyhovovalo to příjemné odlehčení. Taky chodíme na noční projekce – na to si najdeme čas vždycky.

Jaké máte – coby knihovnice – vztahy s letošními účastníky? Je všechno bez problémů?

AB: Jo, všechno po pořádku. Všichni jsou vstřícní a milí.

Loni jste obě byly v dětské dílně. Jak na to vzpomínáte?

AC: Vzpomínáme na to dobře, to představení jsme pak hrály ještě dvakrát. Moc se nám to líbilo. Byly tam s námi docela malé děti, takže jsme si připadaly starší.

AB: Když teď na děti koukáme, jak rádí na zahradě, tak jim docela závidíme.

Co čekáte od Sobotky v příštích letech? Obě jste považovány za velké sobotecké naděje ...

AB: Já doufám, že Sobotka bude čím dál lepší.

AC: A že zlevní kofola.

AB: A hlavně aby se nevyčerpaly všechny ty nápady. Aby to bylo pořád něco nového.

Jan Chromý

PROGRAM

9.00 sál spořitelny

Tabu v jazyce

Prof. PhDr. Radoslav Večerka, DrSc.

11.00 sál spořitelny

Projekt Scholares

Prezentace nakladatelství Paseka

13.30 zahrada ŠD

Umění přednášet – recitujeme snadno a rychle podle příručky z roku 1919

Uvádí Jan Smolka

16.30 Šramkův dům

Daniela Fischerová: Král omylů, Velká vteřina

Poslech rozhlasové hry

19.30 sál sokolovny

Richard Bayer: Smíšené (po)city

Účinkují: Jana Hlaváčová, Petr Kostka, Jaroslav Satoranský, Ladislav Hampl. Režie Luděk Munzar

22.00 městské divadlo

Trainspotting

Noční projekce

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Kobliha, čaj se sirupem

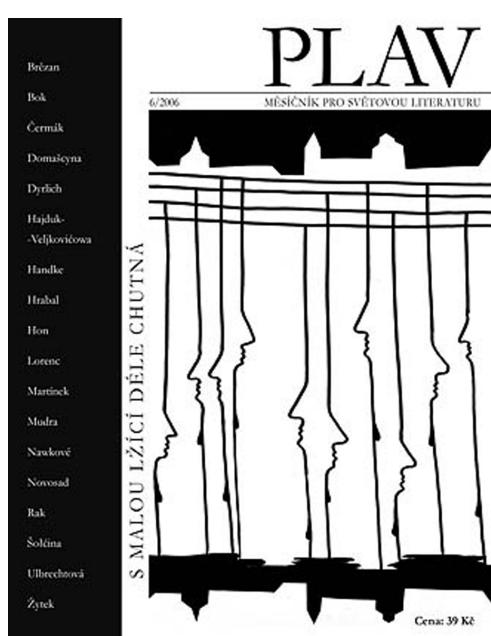
Oběd:

Krupicová s vejcem

Plněné bramborové knedlíky, červené zelí dušené

Večeře: Rizoto se sýrem a šopský salát

Brzán
Bok
Čermák
Domačyna
Dyrlich
Hajduš - Velkovičová
Handke
Hrabal
Hon
Lorenz
Martinek
Modra
Newkové
Novosad
Rak
Šoldína
Ullrichová
Zytek

**nejen toto číslo
k dostání v redakci**

Magický význam slova

Rozhovor s prof. PhDr. Radoslavem Večerkou, DrSc.

Jak byste uvedl svoji soboteckou přednášku, která se symbolicky uskuteční v den svatých Cyrila a Metoděje?

Bál jsem se, že téma mé přednášky nebude zapadat do linie letošního festivalu. Ale pak jsem zjistil, že se tam jednou nohou vejdu. Hodlám mluvit o archaickém tabu v jazyce. V dávných dobách byla zvuková podoba slova chápána magicky. A pokud téma *tabu* rozostříme a dovedeme až do současnosti, není už to magické nebo pověrečné vidění světa – dnes máme tabu právní, když je třeba něco utajit, nebo etické, když je něco neslušné říkat. I v současnosti se téma tabu stýká s mluvenou řečí – v taktice a strategii řečové komunikace.

Můžete nám říct něco k historii tabu?

V původním významu, jak je chápe srovnávací jazykověda, byla tabu spojena s animistickou představou světa obydleného duchy a démony, s představou, že slovo jako akustický obraz s nimi souvisí. Dodnes se nám v mluvě drží, že pojmenováním můžeme něco přivolat – jen si vzpomeňme na přísloví „My o vlku a vlk za humny“.

Je nutno znát alespoň trochu etnografii. Věci, které v lidech vyvolávaly obavu, již dnes tento pocit nevzbuzují. Pro současného člověka je nepochopitelné, že se lidé báli zajíce – ano, medvěda, ale proč zajíce? Srovnávací etnologie v různých kontech světa objevuje, že zajíc je bytost selenická, tedy měsíční, a měsíc je sídlo duší zemsulých. Takže přivolávat zajíce znamenalo přivolávat nebožtíky. Tento postup nám také umožňuje vysvětlit, proč pojmy, které musely být užívány odjakživa, nejsou v různých jazyčích utvořeny od stejněho kořene. Pravá jména věcí byla utajena a vznikla nová. Na přelomu 19. a 20. století vytvořil francouzský lingvista Marouzeau termín *tabou du sentiment, tabu citové*. Poukázal na to, že pojmenování pravým jménem může být brzdou, která na člověka působí, i kdyby magický význam vůbec neuznával.

Podobně dnes působí slova sprostá. Skutečnost není tak odpovídá jako slovo, které ji popisuje. Za použití latinských slov mohu ve společnosti mluvit o intimní lidské anatomii, ale nemohu použít příslušné jaderné slovo, protože negativní dojem je spojen právě s ním. Stále máme zvláštní vztah ke slovům, jsme jimi fascinováni. Celá platonická filosofie je založena na slově jakožto ideji. A převzetí platonismu křesťany se odrazilo v začátku *Janova evangelia* – „Na počátku bylo slovo.“ – Havel ve *Slově o slovu* tuto fascinaci vyjádřil také, jen v moderním hávu. Moderní člověk není fascinován slovem samotným, ale svobodou slova, která je pro nás hodnotou.

Čím Vás přitahuje Sobotka? Jezdíte sem rád?

Když jsem tu byl loni poprvé, byl jsem okouzlen přijetím. Sál byl našlapaný, a to mladými studenty i penzisty. Pak ke mně přišla jedna osmdesátiletá paní a řekla mi, že zatím absolvovala všechny Sobotky, a přednášku mi pochválila. Byl jsem dojat. Odpoledne byl k přednášce seminář. V místnosti bylo asi třicet míst a museli jsme nechat dveře na chodbu otevřeny, kolik lidí chtělo poslouchat. Byl jsem překvapen, protože přece jen nedělám jazykovědu praktickou, ale veskrze nepraktickou.

V čem je kouzlo a potřeba této „nepraktické“ jazykovědy?

Rád říkám, že je součástí obrazu světa a humanitního profily člověka. Současný člověk chce znát svět, ve kterém žije, a své místo v něm. To přesně je všeobecné vzdělání. Ani vědomosti z botaniky studentovi k ničemu nebudou – kde využije znalosti o pesticích a tyčinkách? A přitom po jazykovědě a výuce češtiny se z nějakého důvodu požaduje praktické využití: aby se člověk uměl vyjadřovat, znal pravopis, uměl napsat slohovou práci nebo životopis. Představme si, že by se totéž požadovalo po botanice, co by tam mohlo být za téma: domácí květiny a jejich údržba, jak rozeznávat a zpracovávat houby našich lesů atd. Těžko by se tam vešlo něco o systematice. Proč by se právě o jazykovědě nemělo vyučovat teoreticky? Těch pár zvuků, které vyluzujeme, a jejich kombinace nás provázejí celým životem, určitě ne méně než jevy z botaniky. A jejich zobecňující znalost je součástí obrazu světa.

Jsem především paleoslovenista. Staroslověnština je první spisovný jazyk na našem území. A i když se jím prakticky nikdy nemluvilo, byl chápán jako domácí jazyk a základní zásoba slovních kořenů i koncovek byla společná a všeobecně srozumitelná. Tehdejší příbuzné jazyky si byly možná bližší a srozumitelnější, než jsou dnes běžná mluva Pražana a Brňana. Spisovný projev je dnes opět jiný. To způsobuje problémy cizincům. Když k nám přijíždějí studovat nebo pracovat, slyší kolem sebe něco jiného, než co najdou v učebnicích. Z toho pak někteří vyvouzí požadavek některý z těch mluvených jazyků kodifikovat. Nedávalo by ale přece smysl, aby člověk nutně psal stejně, jako mluví.

Za rozhovor děkuje Alena Nováková

Ochota bohužel nestáčí

Před úterní přednáškou dostal prostor pro prezentaci Svazu českých nakladatelů a knihkupců. Od dr. Jaroslava Císaře jsme se dozvěděli řadu zajímavostí, vyhrazená hodina času však pro něj byla až příliš krátká. Varovným signálem měla být již úvodní zmínka o Cyrillovi a Metodějovi...

Přednášku vyplnil výklad o dějinách profesních organizací nakladatelů obecně a v českých zemích zvláště. Ke cti dr. Císaře slouží, že udržoval stálý kontakt s publikem prostřednictvím důvtipných dotazů („Schválně si tipněte, v které zemi vyšla největší průmyslově tištěná kniha“), které motivoval k vyšším výkonům projevy radosti nad vlastními výhrami. Dáma v první řadě mu však byla důstojnou protihráčkou, a místo aby tipovala, kolik je u nás registrováno nakladatelských subjektů, odpovídala na dotazy vlastními otázkami, volenými důsledně mimo aktuální kontext. V přátelském zápolení tak vyhrazený čas utekl jako nic a k vlastní prezentaci kampaně na podporu četby či dalších aktivit Svazu zbyly pouhé dvě minuty, do nichž se vešel i povzdech nad tím, že v takové Velké Británii je čtení podporováno až do té míry, že učitel dostávají na prázdniny balíček deseti patnácti knih, aby se s nimi mohli seznámit a vybrat z nich povinnou literaturu pro své žáky.

Co jsme se tedy dozvěděli? Není ani tak problém knihu vydat, jako ji dostat do distribuce. Distributorů je u nás hodně, jejich nabídka se však často překrývá. Potenciální sponzoři investují raději do fotbalu než do literatury. Nakladatelství Levné knihy tiskne díla Karla Čapka v protektorátní podobě, poznámené cenzurou. A v rámci kampaně Rosteme s knihou si můžete pořídit metr, na němž si dítě k naměřené výšce zapíše, kterou knihu v dané fázi vývoje čte. Při vší úctě ke vstřícnému přednášejícímu je to na téměř hodinovou prezentaci zatraceně málo.

Jana Melková

„My s tím tady neuděláme nic“

Světovým trendem je zdůrazňovat v jazykových projevech neformálnost. Čeští mluvčí nejsou výjimkou a přestávají považovat řečové chování za složku kultivovaného vystupování. České školy nevedou své žáky ke zvládnutí mluvních dovedností. Dlouhodobě porovnávaný vzorek, jednooboroví studenti bohemistiky na pražské filozofické fakultě, vykazuje v úrovni svých mluvních projevů sestupnou tendenci.

To všechno jsou ověřená fakta, která nám na své včeřejší přednášce, doplněné ukázkami projevů nedbalých rozhlasových mluvčích, předložila profesorka Zdena Palková, ředitelka Fonetického ústavu FF UK.

Nezůstalo ovšem jenom u fakt. Mezi řádky velmi noblesního projevu, kořeněného jemnou a uměrenou ironií, a dokonce přečasťou sebeironií, jsme mohli bez potíží rozšifrovat pevné osobní přesvědčení, ale zároveň nadhled a smíření s tím, že vědec-fonetik toho svými proklamacemi s úrovní veřejných projevů příliš nezmůže.

Rozhlasoví mluvčí zneužívají své „silné pozice“ v komunikaci, dávají do projevů co nejméně energie (při artikulaci apod.) a neberou ohled na posluchačstvo. Změnit jejich návyky k lepšímu vyžaduje soustavnou snahu, na kterou dnes není čas (a to se zdáleka

netýká jen rozhlasu, vždyť na kterém gymnáziu jsou dnes do hodin češtiny zařazována mluvní cvičení?). „Naučit se“ vyslovovat nepečlivě je pochopitelně výrazně snazší než artikulaci zdokonalit. Přednášející přehrávala úryvky z rozhlasového zpravodajství a upozorňovala na ledabyle vyslovená slova, kterým posluchači při své nejlepší vůli nemohou rozumět. Dostalo se i na suprasegmentální jevy: rytmizaci, intonaci, tempo. Průměrný rozhlasový zprávává vydřmolí 6,2 slabiky za sekundu! Přednášející se vehementně zastávala adresátů-posluchačů, tedy znevýhodněných účastníků komunikace, a požadovala „snadnou srozumitelnost“ mluvených projevů, jež by měla být výsledkem *vědomé snahy* mluvčích.

Posun ve výslovnosti češtiny – směrem k otevřeným vokálům, případně k jedinému vokálu středovému, a méně pečlivě artikulovaným souhláskám – jistě můžeme považovat za pouhý projev logické snahy o jazykovou ekonomii, ale nesmíme si pak stěžovat, když něco přeslechneme.

Odpolední seminář nabídl publiku možnost ohodnotit projevy dvanácti rozhlasových hlasatelů a porovnat své soudy s ostatními. Prostor zbyl i na dotazy a poznatky, případně úvahy hostů.

A na závěr článku mi odpusťte jeden soukromý vzkaz: Vážená paní, která jste u snídaně dávala hlasitě najevo, že na přednášky nechodíte, protože se už nepotřebujete dozvědět nic nového a přednášející referují o nesrozumitelné kabinetní vědě, tentokrát jste se velice zmýlila. Ve včerejší přednášce paní Palkové byste se po mé soudu našla snad víc, než by si sama přednášející přála, jako se nášli i jiní. Profesorka musela krotit nadšení publika a opakováně ho upozorňovala na zde již zmíněnou skutečnost, že neutěšený stav sice může důkladně popsat, ale sotva napravit...

František Martínek

Běž, Fráňo, běž!

Na Sobotce, jejímž tématem je znějící řeč, se vyskytuje mnoho kvalitních recitátorů a je těžké se mezi nimi prosadit. Josef Šlerka, starý šibal, proto provedl malý krok stranou a se stejným nadšením, s jakým se zde mnozí zabývají činností recitační, se na festivalu věnuje činnosti resuscitační.

Objektem jeho zájmu se stal běh k Semtínské lípě, oblíbená činnost účastníků Šramkovy Sobotky v sedmdesátých letech. Dle dobových fotografií, které jsou součástí výstavy *Vzpomínky* na schodech do knihovny, šlo o značně neformální akci (zejména dva mladíci oblečení společně do jednoho nátělníku ve mně budili úžas i hrůzu). Trať závodu prý měřila přibližně dvacet metrů, startovalo se šampaňským a za vítěze byl považován každý účastník.

Josefa Šlerku nezastavil ani fakt, že jmenovaná lípa už šest let nestojí. Včera v dopoledních hodinách nasadil vlastní tělo a trať osobně vyzkoušel. Test zřejmě nedopadl zcela podle představ, a tak muselo dojít k určitým obměnám. Cílem běhu se nakonec stal Humprecht.

V půl šesté se u kašny na náměstí sešla asi třicítka prapodivně oděných účastníků běhu. Hitem sezóny se staly rákosové klobouky z nedalekého vietnamského textilu, často doplněné o reflexní vestičky. Po cheerleaderském vystoupení dětské dílny odstartoval Šlerka ruským sektorem celou akci. Původně se mělo začít přesunem k hlavní trati okolo Humprechta, ale účastníci se představili ve vrcholné formě a spontánně se rozběhli už od náměstí.

U Humprechta se závodníci rozdělili do několika rozběhů. I redakci Splat!u byl jeden vyhrazen. V dramatickém závěru zvítězila disciplína a běžci Melková, Prokopius a Šmejkal nechali vyhrát svého šéfredaktora.

Zejména mladí závodníci z dětské dílny nadále překypovali touhou po pohybu, spontánně tak vznikla další etapa běhu, jejímž cílem byla Ungeranova studánka. Tam byla po sborové recitaci Sládkovy *Křištálové studánky* akce oficiálně zakončena. Jen několik stále ještě fyzicky nevybouřených romantiků se vydalo k Šramkovu hrobu.

Nejsem příznivcem organizovaného veselí, zejména akce s kostýmy pro mě na letních táborech symbolizovaly noční můru. O to víc mě překvapilo, že mě analogická akce na Sobotce bavila.

Cas od času to má něco do sebe, tyhlety happeningy...

Ondřej Šmejkal

Kde se octne zvuk, když dozní

Ten, koho včera nezmohla odpolední únava, mohl díky soubotechému bardovi Josefemu Šlerkovi poznat Federica Felliniho jako rozhlasového dramatika. Série poslechových odpolední se tak prozatím drží Itálie, a hlavně prohledávání dalších a dalších rozhlasové dramatických metaroven: předevčírem byl hlavním hrdinou uprchlý Hlas, včera bodrý rozhlasový režisér, utržený ze řetězu.

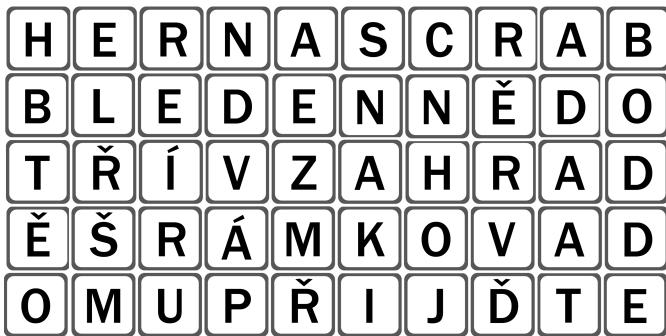
Takový by alespoň mohl být první dojem z ústřední postavy Felliniho *Mimořádného programu č. 7*. Tahle první interpretační brána, která posluchače vábí ke vstupu do hry, je však zrádná, ba proradná. Čím déle totiž hru poslouchá, tím se mu těch otvorů a průzorů nabízí víc, až si všimne, že mu toho vlastně moc nezbývá. Jen hrdina-režisér se už nezdá být ani bodrý, ani ze řetězu utržený, nýbrž spíš pevně spoutaný vlastní bezbřehostí.

Mimořádný program č. 7 se skládá ze série více či méně absurdních posluchačských dotazů, na které režisér odpovídá improvizovanou rozhlasovou koláží. Znejistující je už to, že se v rozhlasové hře napodobuje rozhlasový provoz – ale to je jen první stupeň základního principu celé hry, totiž *simulace*, pod níž si však nelze představovat *nápodobu* ve smyslu tradiční *imitatio*. Ta totiž předpokládá skutečnost, ke které se lze vztahovat. Od skutečnosti nás však Fellini nenápadně, ale přesto razantně odřezává hned prvním z posluchačských dotazů. Vyslovuje-li se v něm totiž podezření, že dotazy v *Mimořádném programu* vymýslí samotný autor tohoto pořadu, je to právě jen *simulace* autentičnosti tohoto dotazu. A když potom režisérovy smyšlené postavy přerůstají svému tvůrci přes hlavu tak, že je musí násilně umlčovat, zjištujeme, že se nám tu ukazuje svět zcela uzavřený sám do sebe a že i všechny otvory a průzory, které jsme na začátku spatřili, jsou nakonec také pouhou fiktí. Do tohoto světa, v němž se Felliniho režisér nachází, nejenže nelze vstoupit – ono z něj nelze ani vystoupit. Režisér je v tomto svém světě vládcem vpravdě absolutním. Je s ním však srostlý natolik, že už nelze říct, zda jej ovládá, nebo je ovládán jím. Tuto hermetičnost s konečnou platností stvrzuje poslední dotaz: kam se poděje zvuk, když už není slyšet ani jeho ozvěna? V odpovědi se doslýcháme o konečné stanici všech zvuků, kde si je ještě naposled lze poslehnout. Postava, která se sem vypravila a svůj vytoužený zvuk těsně minula, nápadně připomíná posluchače této Felliniho hry: dlouho (a aby to nezaniklo: i pobaveně) čeká na rozuzlení – a až trochu pozdě zjišťuje, že vtip tu spočívá právě v nerozuzlitelnosti.

Zůstává otázka, co si vlastně počít s hrou, které se podařilo zcela popřít skutečnost. Je to překvapivě prosté: po Felliniho *Mimořádném programu č. 7* si právě holé skutečnosti začneme víc vážit. Tato rozhlasová hra se dá vnímat a hodnotit jako velmi zdařilá komedie o marnosti iluzorních úniků. Doporučuji všem začínajícím umělcům.

Jan Hon

Zasláno do redakce

Nechceme polemizovat s článkem pana Novosada ve Splavu č. 4. Má právo na svůj názor, má právo si píchnout a neohlížet se, jestli to někomu vadí. Uvedeme jen pro zajímavost názory několika účastníků nocturna věnovaného nové knize Dragy Zlatníkové.

Žena (45 let)

Byla jsem spokojená, večer se mi líbil, nadchly mě verše i jejich interpretace.

Žena (59 let)

Provedení pěkné, sem tam báseň dobrá, sem tam slabší. Hry se slovy naivnější, verše se jistě nechtěly tvářit jako vysoká literatura.

Muž (24 let)

Verše mne osloivily svou poetičností, myslím, že mají co říci i naší generaci.

Žena (49 let)

Draga je o něco starší než já, ale pocity, které ve mně vyvolávaly její verše, jsou mé duši blízké.

Žena (64 let)

Celková atmosféra prezentace básnické sbírky příjemná, některé verše se mi líbily, jiné méně.

Žena (56 let)

Některé verše byly pro mě srozumitelné a pochopitelné na první poslech, nad jinými je třeba se hlouběji zamyslet, proto jsem si koupila sbírku *Nápovery*.

Milena Janečková, Marie Pozděnová

S Violou do důchodu

Pražská Viola přivezla včera do Sobotky inscenaci Coburnovy divadelní hry *The Gin Game*, která je v posledních desetiletích oblíbeným tahákem dramaturgických plánů po celém světě. Není náročná na realizaci (jednota místa je zde dodržena absolutně) a vystupují v ní pouze dvě postavy, což z ní dělá ideální text pro komorní drama. Text pro minimum požadavků ideální i pro divadelní soubory, které si nemohou dovolit nakládat s penězi nerozvážně. Přednost *Džinu* (jak je v českých překladech Coburnovo drama často uváděno) spočívá navíc také a především v tom, že nabízí vděčné řešení tolik problematického obsazování hereckých osobností dorostlých do důchodového věku. Herců, které stáří, i přes jejich zkušenosti a popularitu, odsoudilo k údělu hrát již jen role vrstevníků.

Příběh hry se odehrává, dospělí prominou, ve starobinci. Postava zdejšího odpadlíka Wellera (představitelem je Josef Somr), paliciáka odmítajícího přijmout obyčeje fungování domova důchodců, se uchyluje do místnosti jakéhosi skladiště zahrát si karty. Bud si vyloží pasians, nebo přemluví někoho ze spolubydlících k partii džinu, své nejmilejší hry. Ve skladišti na něj náhodou narazí Fonsie

(Blanka Bohdanová), znuděná stará dáma, která se také snaží nějakým způsobem vymezit vůči nudnému okolí. Slovo dá slovo a začíná partie. Partie džinu. Následující vývoj děje není těžké odhadnout. Dlouhé dialogické scény plné karetních soubojů, emocionálních výjevů, očekávaných zvratů. Postupně se dozvídáme o aktérech více, přibližujeme se jejich životním osudům. Weller se nakonec vyprofiluje v trapný archetyp muže, který se cítí být nejchytřejším, nedokáže přiznat chybu a prohrávat. To se zlomí až při jeho závěrečném výstupu, kdy po ztrátě argumentů v hádce s Fonsié rezignuje na svou pozici renegáta a smířen s osudem se odchází zapojit do nenáviděného světa svých spolubydlících. Mezi vykopávky, za něž je označoval. Dobrovolně opustil pózu individua a stal se částí svého stáda. Fonsie konečně uvede na pravou míru okolnosti rodinné krize, na jejímž základě se stala osamělou starou paní. Nevědomky přizná své pokrytectví a odhalí svou nepřátelskou, neústupnou povahu. Další nudné klišé. Zápletku doplňuje autorův všudypřítomný nepříliš nápaditý smysl pro humor, který se kromě několika opravdu vtipných momentů omezuje jen na ubohou snahu vsadit stařešinům do úst slova, jež s rozšířenou představou o jejich slovníku nejenže nekorespondují, ale jsou s ní v přímém kontrastu. Jediné, co nás zájímá, je, zda někdo z přítomných na konci umře, nebo ne. A jediné, cím mě tuctový text překvapil, byl fakt, že autor nikoho na smrt neposlal. Aspoň za tenhle záhvěv nápadu díky.

Samotný začátek představení zkomplikovalo frézování silnice v nedalekém lese, které zdrželo jeviště rozjezd o necelou čtvrt hodiny. Těžko soudit, zda byli herci připraveni, či ne, na jejich výkonu se to očividně neprojevilo. Obě dvě žijící legendy předvedly rutinní, víceméně bezchybnou práci hodnou profesionála. Bohužel to ale na záchraru představení nestačilo. Jistě, lze namítnout, že je inscenace stavěna pro úplně jiný typ sálu, než je naše sokolovna. Lze namítnout, že příprava kvůli zpoždění byla minimální. Proto můžu snad omluvit fakt, že zvuk i světla občas pokulhávaly, neznamená to ale, že tím omluvím špatný text a schematickou režii. Lze namítnout, že hra krásně zachytily lidského ducha prostřednictvím nadčasových myšlenek a hlubokých pravd, které stojí za to si poslechnout.

Jistě, ale stačí to? Zvlášť když to všichni již známe nazepamě?

Jakub Novosad

Přízrak samoty (jiný džin v láhvì)

Kdo byl včera (tj. v úterý 4. července 2006) v sobotecké Sokolovně, zhlédl inscenaci hry *The Gin Game (Džin)* amerického autora D. L. Coburna. Jednalo se o hru o stáří, v níž hlavní a jediné dvě postavy ztvárnili Blanka Bohdanová a Josef Somr. K jejich hereckým výkonům je asi zbytečné se vyjadřovat, jelikož, jak se ti šťastnější, ke kterým se dostal program hry, mohli dočist, oba herci byli v roce 2001 za svou divadelní práci oceněni cenami Thalia v kategorii mimořádný ženský a mužský jevištění výkon – činohra.

Do samotné hry diváci vstupují v okamžiku, kdy se v jakémusi domově důchodců seznamují pan Weller a paní Fonsie. Jejich set-

kání není zapříčiněno žádnou vnitřní pohnutkou, ale pouze jistou vnější okolností, totiž tím, že jsou nuceni se z různých důvodů (které si budou schopni přiznat až na konci hry) nacházet právě v domově důchodců. To, co způsobí, že se jejich životní osudy setkají blíže, než umožňuje obyčejná zdvořilostní konverzace toho typu, který jsme si za zdmi (sic!) „domu pro přestárlé“ (jak říká zvláštním, ale asi ne ironickým tónem pan Weller) asi zvykli předpokládat, je karetní hra džín.

Diváci postupně ve čtyřech výstupech sledují, jak kolem atomového jádra, kterým je karetní hra džín, tvořeného protony hráčské vášně pana Wellera a neutrony podivné výherní jistoty paní Fonsie, krouží elektrony jejich stáří. Během těchto výstupů se stává postupně stále jasnější, že veselost karetní hry není tím, o čem divadelní hra vypráví...

Když se totiž podíváme na karetní tragikomedii v duchu výše uvedeného přímléru, zjistíme, že veškerá její komičnost je na konci hry pohlcena štěpením atomového jádra, které muselo přijít, protože tato komičnost, smutný optimismus, zde byla jen proto, aby nebyla cítit bolest naléhavosti a nevyhnutelnosti přicházející pochromy.

Jak se totiž během těch několika partiček džinu, které spolu hlavní postavy sehrají, ukazují čím dál víc a víc povahy staré paní Fonsie a starého pana Wellera, zjištujeme, že to, co je nejvíce trápí, není strach ze smrti ani nepříjemné podmínky, ve kterých je jistojistě nutí domov důchodců žít, ale něco, co pro mnohé z nás právě predstava domova důchodců přímo symbolizuje. Je to samota.

Byla by dobré, kdyby bylo možné se na celou hru podívat ještě jednou, ale nyní již s jasným vědomím toho, že tím, o co v ní skutečně jde, je samota a že všechno ostatní, a především humor, který byl ostatně v některých svých sexuálních narážkách a vulgarismech dosti křečovity, je zde jen únikem před skutečnosti, před samotou.

Na konci hry stojí divák před podivným pocitem, který se mi nepodařilo popsat lépe než jako neuvědomělý strach z atomového výbuchu, jenž jednou přijde: nesetal se s faustovskou představou strachu ze smrti a barvitosti života naplněného poznáním, které dnes tvoří typickou perspektivu pohledu na stáří. Stáří zde není popisováno v souřadnicích poznání, ale v souřadnicích společenského života. Není to poznání, že jsme zde sami, protože nám nejbližší již vymřeli, je to poznání, že jsme zde sami, protože to tak prostě má být. Hra ukazuje, že před takovým poznáním neuteče ani s pomocí karetního džina v láhvi, ačkoli se mohlo zpočátku zdát, že by to i šlo.

Jestliže mám závěrem tohoto textu vyslovit své hodnocení dramatu, stojím před těžkým úkolem: že je hra perfektně zinscenovaná, o tom není pochyb, ale co mě stále překvapuje, je její, abych tak řekl, „nemeditativní“ atmosféra, která by se zdála pro tak závažné téma adekvátní. Jenomže, jak je mi čím dál jasnější, právě v tom bude spočívat největší hodnota hry. Jediné nebezpečí, kterému se hra vystavuje, je, že bude pochopena jako pouhá humorná hříčka se špatným koncem. Ale tak to určitě není.

Šimon Svérák

Trainspotting

A opět drogy. Léta devadesátá. Spojené království Velké Británie a Severního Irska. Skotsko.

Trainspotting je závislost. Lidé, kterým se říká „trainspotteri“, postávají po nádražích, na železničních přejezdech a okolo tratí. V ruce mají notýsek a tužku – a spotují. Do notýsků si pečlivě poznamenávají časy, místa a čísla vagonů projíždějících vlaků. A doufají, že jednou nastane čas, kdy budou mít podchyceny všechny pohyby všech vagonů. V hloubi duše vědí, že takový čas patrně nikdy nenastane, ale z posledních zbytků sil doufají. A další a další notýsky se plní spoustami čísel.

Edinburgh. Ocítáme se ve skupině pěti narkomanů, kteří chtějí žít. Mít svůj kousek života. Svůj mezi všemi těmi nejošklivějšími záchodky, cenově výhodnými dvoukompressorovými ledničkami, resignovanými lidmi trčícími v práci od devíti do pěti. A ta potvora v tom občas překáží. Někdy pomůže, když je nejhůř. Ale v rámci akce „něco za něco“ si ze svých lidí zase kousek vezme. Zkouší to s drogami. Špatně. Zkouší to bez drog. Ještě hůř. A tak pořád znova, zase a dokola.

Depresivita a pocit beznaděje jsou, jak se ostatně dá očekávat, filmům o závislostech vlastní. Dno závislosti je hluboko, ale to neznamená, že bychom na něj nemohli dohlédnout. Trainspotting je ovšem svého druhu výjimkou... Autoři si byli vědomi toho, že dvě hodiny nepřetržitých depresivních výjevů by diváky vynhaly z kina. A tak s partou pěti skotských ztracenců zažíváme nejenom jejich pády a pokusy znova se zvednout, ale v mezidobí i relativně veselé a radostné okamžiky. Než to zase příjde...

Pokud vás Trainspotting vtáhne, neváhejte a navštivte knihovnu. Hledejte písmeno W, jméno IRVINE WELSH a tituly *Acid House*, *Porno*, *Lepidlo* a *Sviňák*.

Jan Smolka

P. S.: Včerejší projekce filmu *Pavučina* musela být z technických důvodů v polovině ukončena. Organizátoři filmové projekce přislíbili zajistit novou kopii filmu a prostřednictvím Splavu a obvyklých informačních tabulí vás zpravit o času a místě náhradního promítání.

Vandalovi na stopě!

SPLAV! Včera v pozdních hodinách se několika členům redakce málem podařilo odhalit identitu neznámého vandala, který již podruhé znesvětil památeční bustu Fráni Šrámka na jeho rodném domě (fotografií tohoto odporného zločinu jsme otiskli ve včerejším čísle). Jako hlavní podezřelý se jeví pán v modrém tričku, který nejprve důkladně prozkoumal festivalovou hospodu na zahradě Šrámkova domu, poté pomočil zeď téhož objektu a pak se na určitou dobu vytratil ze zorného pole ochránců místních tradic. Tento chuligán však ještě týž večer úřadoval podruhé.

Nejprve surově napadl jednoho člena redakce, který se ubránil pouze za cenu ztráty několika vlasů, a poté rozbil vodní dýmku Radima Kučery, nedávno přivezenou z Tunisu. Jako kdyby toho nebylo málo, vymočil se ještě do sobotecké kašny. Cedule s názvem „Nejsem Kafka!“ se na inkriminovaném místě ocitla přesně v době, kdy nebylo zřejmé, co chuligán v modrém provádí. Snad se podaří zjistit, je-li pachatelem právě on.

Dnes v noci byl Fráňa ověnčen novou krajně nedůstojnou visáčkou. Redakce v současnosti nemá informace, že by byl v okolí spatřen mladík v modrém tričku (což může znamenat třeba jen to, že se již převlékl), ale slibujeme vám, že hned za kuropení zahájíme důkladné pátrání. Původce Mistrova odporného zneuctění nemůže zůstat nepotrestán.

Leží-li vám důstojná památka Fráni Šrámka na srdci stejně jako nám, pomozte. Každá, i ta zdánlivě nejnepodstatnější informace se může stát střípkem, který mozaice indicií dodá tvar. Pokud by však vandal neměl po třech svých činech dost, zavazujeme se k bustě povolat nepřetržitou stráž, která jej již definitivně odradí od jeho podlých útoků.

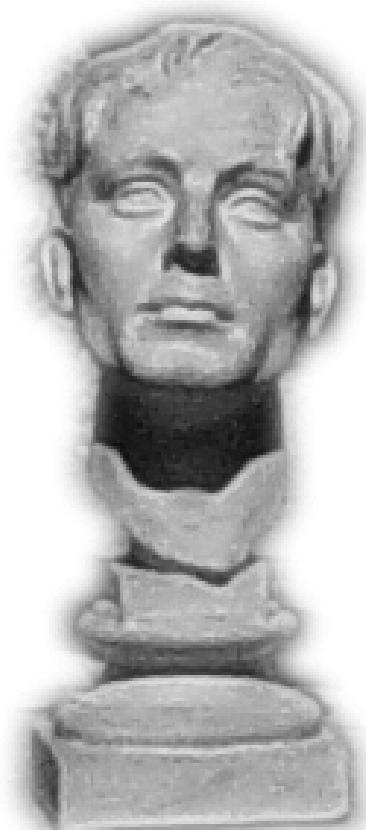
Redakce

SPLAV!

Šrámek ukraden!

Ztratila se busta Fráni Šrámka! V pondělí ve večerních hodinách (zhruba v době představení Hamleta) se ztratila menší sádrová busta Fráni Šrámka, vypůjčená ze Šrámkova archivu. Šrámek je sice živý dodnes, nelze však předpokládat, že je živý natolik, aby se v podobě busty postavil na své neexistující nohy a odešel kamsi do luk. Proto prosíme, aby byl případným nálezcem navrácen do Městského informačního centra. Pokud navrácen nebude, Sobotka přijde o jednu ze svých cenností. A to tak, že doopravdy.

Redakce

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník
Vychází v Sobotce během konání 50. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 1. 7. do 8. 7. 2006. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Jan HON, Jan CHROMÝ, Jiří JANUŠKA, Judita KAB-ZANOVÁ, Marie KANTŮRKOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Vít PROKOPIUS, Šimon SVĚRÁK, Ondřej ŠMEJKAL, Nelly VOSTRÁ

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Dnes už málokdo ví, že podle původních plánů neměla být slavná Parmiggianiho skulptura vůbec kulatá. V pracovním návrhu, který redakci Splav!u nedávno zaslal německý kunsthistorik prof. Adolf Rechtwinkel, jasně dominují pravé úhly. Souvisí to patrně s tím, že se jedná o náčrtek namalovaný na čtverečkovém papíře.

V doprovodném dopise dále prof. Rechtwinkel podotýká, že se jedná pouze o jeden ze dvou návrhů. Zajímavostí je, že jsou oba návrhy vzájemně inverzní, tzn. tam, kde je v prvním stěna, je v druhém průchod a naopak. Znáte-li tedy první návrh, snadno můžete namalovat i ten druhý.

Až odhalíte tajemství, které se v náčrtech skrývá (napovíme, že se jedná o dvě pětipísmenná slova), pošlete jej ve formě sms ve tvaru: *SRAMEK slovo1 slovo2* na číslo 723 098 284. Automatický systém vše vyhodnotí a v případě, že bude vaše řešení správné, pošle vám návod k Šrámkovu deníku.

